

Básník a smrt – to jsou slova-nepřátelé. Básník a život – to jsou slova-soudruzi. Víme, že není lehké vyrovnat se s mrtvou minulostí. Chce-li však někdo v sobě zachránit básníka, musí se o to pokusit.

(1950)

JIŘÍ ORTEN A JEHO DĚDICTVÍ

Vladimír Dostál

Stojí-li dnes před naší kulturní veřejností obrovský úkol přehodnotit minulost české literatury, pak zajisté nepatří k úkolům podružným nezapomenout při tomto přehodnocování na literaturu minulosti teprve nedávné, jejíž blízkost, ač pouze časová, stále nahlodává úsilí o literaturu vpravdě socialistickou a odpovídající dnešku a jejíž neblahé dědictví se dosud věsí na paty pokrokovým autorům a ztěžuje tak jejich cestu k cíli ne už příliš vzdálenému: k socialistickému realismu. Jde o tzv. protektorátní literaturu (tzn. českou literaturu vycházející u nás v době okupace) a v poezii jejího nejvýznamnějšího představitele Jiřího Ortena, tragicky zahynuvšího v mladistvém věku dvaadvaceti let.

Víme, že až do února bylo Ortenovo dědictví v naší poezii velmi živé – do velké míry zásluhou Václava Černého – že mnoho básníků se snažilo jít v jeho šlépějích po linii poezie přísně netendenční, apolitické, „duchovnělé“, subjektivistické a introspekční, což jsou jen nové, rádobý učené termíny pro stará hesla „umění pro umění“ a „čistě poezie“. Byla tu celá řada mladých básníků přímo programově navazujících na Ortenův odkaz, z nichž nejhlučněji proklamovala svou příslušnost k němu skupina básníků kolem literární revue Ohnice, nazvané podle třetí Ortenovy sbírky básní, skupina představovaná jmény K. Bednáře, J. Hiršala, I. Diviše aj. Tato skupinka se ve svých teoretických projevech otevřeně hlásila k úpadkovému buržoaznímu směru – existencialismu, i když k existencialismu prý specificky českému a časově staršímu než Sartrův existencialismus francouzský, čímž chtěli zakrýt kosmopolitické poklonkování před pařížskými vzory. Existencialismus – to

byla také nálepka, kterou Jiřímu Ortenovi posmrtně přilípl kritik Václav Černý. Vidíme tedy, že za Ortenovým jménem se skrývaly poslední výhonky měšťáctvím zatížené poezie a nejednou i otevřená kulturní reakce.

To však nebyla jen neškodná hra se zmatenými a matoucími pojmy. Jaký byl pravý smysl kritické činnosti takto zaměřené? Čeho chtěli on a jemu podobní dosáhnout úmyslným přeceněním a přechválením Jiřího Ortena jako básníka? Jejich úmysl je dnes až příliš jasný. Takto postaveným příkladem, vřele doporučovaným k následování, chtěli dát naší poezii úchylnou linii „hledáním smyslu lidské existence“, kteroužto snahu si Václav Černý u mladých básníků typu Blatného aj. nikdy nemohl dost vynachválit. Chtěli českou poezii, která začala po květnové revoluci jako celek citlivě reagovat na společenské a politické problémy současnosti, která slibovala jako celek jít toutéž cestou jako československý lid, vedený komunistickou stranou, znovu zatlačit do klamně soběstačné izolace, znovu ji vzdálit od nejširších lidových vrstev, jimž se četba nebo poslech této poezie začaly stávat životní samozřejmostí. Cílem jejich zákeřného útoku bylo odvést básníky od zájmu o objektivní skutečnost naší cesty k socialismu, která je buržoazii nepřátelská a odporná jako kříž čertu, a zahnat je zpět do neškodného individualistického pipání s city vlastního nitra, do klášterní cely, vzdálené ruchu ulic a dílen, do pesimismu a nevíry, do mučivé sebeanalýzy a narcisovské introspekce. A musíme přiznat, že jejich zhoubné dílo přineslo své jedovaté ovoce, že se jim na čas podařilo otupit tuto zbraň dělnické třídy, poezii.

A přece, chceme-li pochopit básnickou osobnost Jiřího Ortena, je třeba ji vykládat ve spojitosti s dobou, z níž vyrostla; nelze z jeho stále zdůrazňované a upevňované osamělosti vykonstruovat domněnku, že by se jeho poezie dala odmyslit od jejího historického zařazení. Takováto poezie, ne snad jen pro poezii, také pro osobní útěchu, mohla vyrůst jen v letech 1938–1941, v době krachu domácí buržoazie, ochotně strkající hlavu nejen svou do cizáckého chomoutu, v době velkého vlasteneckého vzplanutí českého lidu a nemenšího rozhořčení nad zradou vlastní vládnoucí třídy i západních imperialistických mocností, v době okupace země německými nacisty a zardoušení volného kulturního projevu. Jistě není třeba tuto dobu podrobně charakterizovat, tkví ještě příliš živě jako černá skvrna v našich vzpomínkách. A tato doba zanechala na Ortenově poezii svou nesmazatelnou pečeť. Kapitalistický řád, už svou podstatou umění nepřátelský, hledal svou poslední záchranu v krvavé diktatuře finanční oligarchie, představované lidmi, kteří při slově kultura sahalí po zbrani. A český lid, jehož pokrokoví básníci byli na čas umlčeni, se semkl pevně kolem svého zdravého jádra: komunistické strany, a duchovně počal žít

z odkazu klasiků. Pro koho tedy zbývalo tvořit básníkům včerejška, kteří se před „zlobou dne“, jak oni říkali velkému třídnímu zápasu, schovávali do neprodyšné ulity? Zbývalo jim donekonečna rozmazávat jen úzce osobní city a dojmy, zoufale pitvat své vlastní nitro a svlékat se pro potěšení skrovného diváctva ve vzduchotěsné skleněné kouli z posledních cárů úcty k člověku. Člověk se stal přítěží ve fašismu se zachraňující kapitalistické soustavy, která ve svém posledním tažení potřebovala už jen slepě poslušné, nemyslicí otroky.

Mladičký básník Orten pil pouze z pramenů té poezie včerejška, která zůstala lhostejná k osudu národa, které se nedotkl vichřičný dech září 1938. Jeho poezie se nám dnes po osmiletém odstupu jeví jako poslední slovo spiritualistické poezie náboženského zabarvení, té poezie odumírající buržoazie, která v duchu subjektivismu zahnaného do krajností učinila předmětem básnictví metafyzické záhady všedního života, osobní problémy a problémyčky, včleňované násilím do vymyšleného řádu věcí.

Základním rysem Ortenova básnického charakteru je jeho naprostá osamělost, nepřekonatelné samotářství, vypjatý individualismus, bludný kruh vlastního já a jeho problémů, nafukovaných podle známých dekadentních vzorů do světobornosti. V době zvýšeného ohrožení národní existence, které pocitem kolektivního nebezpečí a kolektivní odpovědnosti stmelovalo pracující lid našeho národa v nebývale pevný celek, v pozdější Národní frontu, v této době, která sblížovala lidi a utužovala uzavřená již přátelství, nenašel Jiří Orten výpadní branku z bludného kruhu své vlastní individuality. Tím jeho samota, tolikrát jím oslavovaná a tolikrát jím proklínaná, nabyla tehdy podoby daleko mučivější a izolovanější, než tomu bývá v letech klidu, kdy bývá považována nejvýše za podivinství. Cesta k lidem zůstala mu uzavřena a namísto ní nastoupil cestu k věcem a nepatrným tvorům, k nimž se vždy sklání s účastí a porozuměním. Tím je posílen dosti už nápadný rys dětskosti utápějící se v něžnostech a zdrobnělinách, který převládá v mnoha jeho básních.

Takto vypjatý individualismus nutí ho hledat inspirační zdroje ve vlastních dojmech ze světa, ve vlastní představě světa a konečně ve snech o světě. V jedné své básni vysvětluje Orten toto zúžení a zesubjektivnění tematiky nepřátelským postojem světa k němu, vymlouvá se na hlubokou temnotu protektorátního života:

*Když tma je dvojitá a nesvítá a nední
se ani v daleku, vezmi si to, co jest
a potom odejdi zaťukat na poslední
a nejbližší verš snu, jenž nespí pro bolest.*

V individualismu a samotářství má svůj původ Ortenův pesimismus, jen ojediněle přerušovaný zábleskem radostnější nálady, jejíž příčinou je nadto ještě obyčejně nějaké mystické vytržení. Vždyť člověk, který je samoten a který se nutí být samoten, vždy má sklon ke škarohlídství, neboť optimismus – to je výboj lidské družnosti a radost není pravou radostí, není-li sdílena. Nezbyvá mu pak než hledat „zlaté chvíle“ útěchy „v nazlátlém vidění“. V samotě pramení také úzkost a beznaděj, slova v Ortenových verších tolikrát opakovaná, která zvláště vyzdvihoval Václav Černý, protože vhodně zapadají do jeho existencialistického schématu.

Jediné lidské bytosti mimo básníka samého, jimž Jiří Orten věnuje hlubší pozornost, jež nejsou jen pasivními objekty, kterých by se jen letmo dotkl jeho pohled, jsou jeho milá a matka. A i když milostná tematika prolíná velkou část jeho básní, nedá se říci, že by láska k dívce vyvedla básníka z uzavřenosti, že by mu dala ochutnat plodů lidské důvěry a lásky. Orten je i v lásce sám a „pro marnost zrozený“, v lásce hledá spíše chvilkovou útěchu, opojení, sen. A matka? Ani jeho lásku k matce, buržoazními kritiky tolik opěvovanou a stavěnou po bok dokonce Nerudovi, nemůžeme dnes dávat za příklad mládeži. Matka je Ortenovi ztělesněním bezpečného útočiště v nelaskavém světě, tmavého koutku, kde lze prolévat slzy a lízat si rány, které život uštedřil, jak to sám vyjádřil ve verších:

*...k mamince se navracívám domů,
tam do tmy hluboké, jež neptá se a chápe.*

Jeho dětsky sobecká láska k matce vrcholí ve slepé a utopické touze vrátit se proti proudu času do dětství („Ať se mi vrátí matčin klín a slova dítěte...“) a ještě dále: do nenarození, do lůna matčina. Celý cyklus básní V mamince je věnován této formě úniku ze strastiplného života, která je nakonec zase odrazem doby nepřející životu a nepřející člověku. Ozývá se v nich zoufalý sten samotářského jinocha, jemuž vlčí zákony kapitalistické smečky nedopřávají žít lidským životem a který zůstal po celý život vzdálen zástupům usilujícím o svržení její nadvlády, zástupům, v nichž společný boj a společný cíl vypěstoval nové, čestné a laskavé vztahy mezi lidmi.

Básník však jako každý jiný potřebuje pevnou, nezviklatelnou životní jistotu a záchytný bod, potřebuje v něco doufat a věřit. Nejsou-li touto jistotou lidé, není-li víry v jejich tvořivé síly schopné ovládat a přetvářet slepé přírodní zákony, zbývá pak už jediné: bůh. Vyjdeme-li z Feuerbachova názoru, že nikoliv bůh člověka, nýbrž člověk boha si stvořil k svému obrazu, musí také Ortenův bůh odpovídat jeho pesimistickému světovému

názoru. A skutečně tomu tak je. Ortenův bůh se nápadně podobá starozákonnímu Jehovovi, což je do jisté míry také vlivem básníkova židovského původu: je přísný a prchlivý, krutý, nelidský a bez soucitu:

*Je tolik bolestí, které se marně tlukou
v bezbranné kleci lidskosti
a do nichž, Bože, saháš krutou rukou
bez krve, bez žil, bez kostí.*

(Druhá modlitba)

*Ó, Pane, tolik slz a ani jedna čistá!
Na nahou víru mou pohleď, je bezlistá.
Což ve tvém soucitu už nikde není místa,
kde by směl spočinout ubohý žalmista?“*

(Třetí modlitba)

Básníkova povaha, citlivě reagující na každý projev nepřízně, si vytvořila svého boha z ústrků a ran, které mu bylo snést.

Jiří Orten je z rodu vykořeněných individualistů, jimž byl cizí boj dělnické třídy, ale jež skutečnost kapitalistického řádu, hledajícího poslední záchranu v krvavé diktatuře fašismu, také odpuzovala. Orten je přímo *v konfliktu se skutečností*. Skutečnost ho odhání a zraňuje, a proto všemi smysly touží z ní uniknout. Kamkoliv, ale co nejdále. Proto oplakává den svého zrození, kdy opustil „překrásný hrob mamincina těla“, a rád, nesmírně rád by se vrátil do tohoto stavu před narozením. Marnost této touhy a nemožnost úniku ho učí opovrhovat skutečností, přecházet okolo skutečnosti se zavřenýma očima a hledat skutečnost novou, vnitřní skutečnost věcí, skutečnost za skutečností, místo aby přispěl svým hlasem k podpoře sil, které se šikují k její přeměně. Tušená a vymyšlená vnitřní skutečnost je mu nad skutečnost pravou, praxí ověřitelnou. Nakonec to vyúsťuje do mystiky, do hledání a nalézání metafyzických záhad v nejdrobnějších věcech a všedních jevech. Namátkou volený příklad z básně Ztracená věc: „Ztracená věc malá a sirá /jen sama sebe hledající/ ztracená věc jíž chybí víra /Někudy prošla nikudy se vrací/ tak nablízku a nikým neviděna /v koutku všech srdcí malou variací/ Ztracená věc osudem pohozená/ na okraj lůžka v jehož středu /spí každá krásná žena...“ Orten je stále v zajetí nicotných věcí, snaže se dohátat jejich temného smyslu, a dějiny, které se řítí kolem něho, zůstávají nepovšimnuty. Je, a to souvisí s jeho zálibou v mystice a náboženství, v podstatě básnickou povahou trpnou, jen pasivním „srdcem bez boje“.

Odradem nacistického běsnění je také často se vyskytující a opakující *motiv smrti*. Jistě nic neobvyklého v době tolika nesmyslných vražd a umírání, kdy smrt měla žně v dějinách nejhojnější. V básni *Scestí* najdeme takové časové vidění poprav v máchovském přísuvitu, které však na Ortena naprosto neočekávaně končí oslavou hrdošti odsouzence, který se chystá „jít zpřímá na lešení a zpívat, zpívat do konce“. Nejčastěji však přenáší básník motiv smrti do svého vlastního osudu. Pokládá svůj vlastní život za křížovou cestu k smrti, jasnozřivě tuší svou blízkou smrt, ale neleká se jí. A nejen to: vzývá ji jako dobroditelku a spasitelku z útrap „kolísání mezi neurčitostí a pádem“. Největším neštěstím člověka podle něho je jeho zrození, které je vlastně smrtí po bezstarostném a bezbolestném životě v teplých tmách matčina těla. Jeho tušení časné smrti, které se tragicky vyplnilo, je jistě ohlasem běsnění rasové nenávisti, valícího se tehdy do naší země s tanky wehrmachtu a na křídlech luftwaffe a vítané u nás štvavými pogromisty z Árijského boje a měšťáckými přívrženci hilsneriád. Jiří Orten sám takto vhodně charakterizoval svou poezii:

*Čemu se báseň říká
chtěl bys to udělat?
V ústraní do hrsti vzlykat
a hodně mítí rád.*

Tyto verše dobře vystihují dvě vlastnosti jeho poezie: pesimismus, pro chlapce těžký až k pláči, a něžnost. Ale něžnost není ještě láska, a proto poslední verš zůstává jen přáním. U Ortena vůbec lze pozorovat nedostatek opravdové, čínorodé lásky. Něžné oslovování a hlazení věcí není ještě láskou, právě tak jako jí není pubertální touha po ženě. Dokonce ani jeho poměr k matce, jak už tu bylo řečeno, se nedá nazvat láskou v dnešním smyslu. Je to spíše vazalská závislost nesamostatného chlapce.

Bude nás také zajímat po zjištění básníkova poměru k lidem, světu, skutečnosti a životu, jaký odraz v jeho tvorbě vyvolaly přímo politické změny v naší zemi, jak Orten reagoval na řítící se události oněch temných let. Musíme přiznat, že vysoký plamen vlasteneckého nadšení a bojového odhodlání bránit a ubránit vlast, plamen, kterým v roce 1938 hořel stejně český lid jako jeho pokrokoví básníci, ani v nejmenším nedolehl do Ortenova básnického soukromí. Teprve nacistická okupace a všechny hrůzy, jichž byla příčinou, zvláště pak rasová perzekuce, způsobily, že do některých Ortenových básní se vloudil zadními vrátky alespoň matný ohlas politické problematiky, tak matný a neurčitý, jako by básník žil ve světě němých stínů, a nikoliv v Čechách za pohnutých let 1938–1941. A zase: jen nepa-

trná část básní tohoto vzácného druhu, básní s politickým nádechem, je naplněna nadějí ve vítězství spravedlivé věci. Vlastně jen dvě z nich, Čekání z Čítanky jaro a Bouři z Cesty k mrazu, můžeme s nadsázkou nazvat optimistickými. V Bouři nás zarazí tyto verše, nejodvážnější ze všeho, co kdy Orten napsal:

*Ach usmívejte se a politujte vlky,
hlas jednou promluví, vylétne ze zámlky
ach usmívejte se!*

K nim můžeme přiřadit už jen smělou báseň Na hranici (z netištěných veršů), báseň o nacistických popravách, které vyburcovaly plachého básníka až k takovýmto vzdorným veršům, naprosto ojedinělým v celé knize:

*Palte! Pálí! Kdysi. Všude.
Dnes. Ach, dnes! A v palbě té
žáru víry neubude.
Zpíváte, když hynete.*

*Kůl se hroutí, salvou zlomen,
je to horké na dotek.
Přímý, ničím nepodlomen,
křičí vztek.*

A co, mohl by nám někdo namítnout, známá Báseň nové slávy (Ohnice)? Ano, je to báseň radostná, svým rytmem až strhující, ale těžko někdo pozná, z čeho se básník raduje, či příchod spěchá uvítat. Malý citát z této básně: „A láska naše ví, že boj, ten boj náš svatý /ty slavně zrytmuješ, ty krásný, odpočatý, /ve velkém poznání až strháš z duší šaty.“ Není-li předmětem jeho radosti nějaké tajemné mystické vykoupení, v němž neradno hledat mezi řádky politický smysl? Zbytečné jsou také výmluvy na protektorátní cenzuru, která celkem z malicherných důvodů zabavila řadu Ortenových básní, že by nedovolila básníkovi jasněji vyjádřit své smyšlení. Orten se jasněji nevyjádřil ani za republiky, kdy k tomu měl všechny možnosti, a nevyjádřil se ani v básních, které nebyly určeny k otištění.

Ostatní básně, v nichž se dohadáme zastřeného ohlasu doby, jsou z velké většiny všeobecné, „všelidské“ a „nadčasové“, a proto naprosto bezmocné a neúčinné povzdechy a protesty proti dravčímu způsobu války, proti zabíjení lidí, kteří si smrti nepřejí jako básník sám, protesty

Kdo nejde s námi...

hodně osobní a často beznadějně zoufalé. Básníkovo srdce tu sice bije účastí s oběťmi války, účastí s trpící vlastí, ale nezmůže se na více než na bezbranný soucit, s nímž se modlí k svému nelítostnému bohu v Jeremiášově pláči. Obrazy válečných hrůz tonou v snovém šerosvitu, ztrácejí přesvědčivé obrysy, než aby vzbudily v čtenáři nějakou určitou představu. K nim patří Černý obraz (Ohnice), vize okupované země, kterou opustil bůh a „je jinde, jak to neříci, /jednou se vrátí snad. /Hle pomatení biřici / jdou bohaprázdnou ulicí/ životy zhasínat.“ Cenzurou potlačená báseň Západ (Ohnice), ohlas bojů na západní frontě, vyznívá jen v úzkost člověka, schouleného do sebe a lapajícího po záblescích míru, a rovněž cenzurou zakázaní Ranění (Ohnice) dokazují jen Ortenovu politickou zaostalost, která teprve pátrá po příčině nahromadivšího se zla. V básni Světlo (mimo sbírky) tuhne vzdor nad prvými popravenými do neurčitých slov odhodlání a v Ztraceném vojáku (Ohnice) cítíme povzdech nad padlým, ale spíše povzdech závisti než soucitu. Básník nad nimi však ani na okamžik nepodlehne pocitům nenávisti k původcům těchto krvavých hrůz, žháři války i protifašističtí bojovníci jsou mu stejně lhostejní. Až po uši v pocitu strachu a beznadějně úzkosti zmůže se jen na pasivní slova rezignace před nezměnitelností osudu. „Staň se také spícím,“ nabádá sám sebe v básni Světlo nad popravenými oběťmi nacismu a své vlasti radí:

*Čekej v zemi, země moje,
čekej duše nepokoje,
čekej tíše, bez pohnutí.*

(Zimní procházka křížem krážem)

Přespat válku jako sysel v díře, „přezimovat“, jak tomu realisticky říkali páni z londýnského odboje – to byl ideál kapitulantské buržoazní morálky, kterou nemůžeme dnes než co nejrozhodněji odsoudit.

Tím bychom vyčerpali vše, co nám v Ortenovi jen trochu připomíná politické poměry oněch temných let. Je to mizivě málo z 252 básní jeho souboru uspořádaného z rukopisné pozůstalosti a dokazuje to jen Ortenovu zarytou apolitičnost. Neručím všude za přesně objevený smysl, který někde možno vypátrat jen se značnou hádankářskou praxí. Nelze také vždy dát na protektorátní cenzuru, že svým zásahem spolehlivě označila básně politicky zabarvené. O její příslovečné tuposti psal už kdekdo.

Hledáme-li v Ortenových básních alespoň letmé, sebenepatrnější náznaky sociálního zájmu, nenajdete je ani po nejpodrobnějším pátrání. Mimo nejasnou tuchu, že v budoucnu zavládne důvěra člověka k člověku (Budoucí), a nesměle připuštěnou možnost, „kdyby páni světa byli služebníky“

(Devátá z Elegií), nemůžeme ho při nejlepší vůli podezřívát, že by měl někdy něco společného se socialismem, byť sebeumírněnějšího ražení.

Svědectví myšlenkové bezradnosti a názorových zmatků naší buržoazní mládeže v posledních letech republiky, svědectví, které není bez zajímavosti, můžeme spatřovat v tomto nejasném a trochu dykovském rozhořčení nad malostí života české buržoazie na pozadí zkratkovitého soudu nad celou generací:

„Vesele, vesele jsme byli vysloveni.

Kam znít? Kam šeptati? Kam zmlknout? Kam se chvět?

Směr mrtev. Mrtev cíl. Žije jen opičení

a to nás dovede už dávno nazpaměť.

(Vesele, vesele)

Zde Orten konečně uhodil na správnou strunu společenské kritiky, byť nevědomky a jen jedenkrát. Naše buržoazie v kultuře posledních let skutečně nepřinesla nic než bezradné opičení po západních vzorech.

Z tohoto krátkého a neúplného rozboru je jasné patrné, že Ortenovo básnické dílo jako celek, a tedy i jeho působení dnes je v nejpříkřejším rozporu s úkoly naší literatury po květnu 1945 a po únoru 1948, že příklad Ortenův může dnes mladé básníky jen svádět do bahna úpadkové poezie, v jaké si dosud libují zbytky poražené a postupně vytlačované buržoazie a zbytky ideově s nimi spřízněné „inteligence“. Naše chápání úkolů literatury je dnes úplně opačné. Proti individualistickému samotářství stavíme cit družnosti, důvěrný vztah básníka k lidem a kolektivnost poezie, která má mluvit najednou tisíci ústy (ne snad tak, aby se omezila na nejobecnější politická hesla, ale aby jedinec-básník a jeho citový život přestal být středem poezie a staly se jím všestranné zájmy, bohaté city a složité problémy celé dělnické třídy a s ní všeho pracujícího lidu), proti úzkosti radostnou odvahou, s jakou se dají plnit a překračovat budovatelské úkoly, proti beznaději hluboce odůvodněnou a pevně založenou víru v lepší budoucnost, kterou vytvoří náš lid v bratrském svazku se všemi pokrokovými silami světa, především s národy SSSR, proti něžnosti činorodou lásku, proti bohu nezviklatelnou důvěru v člověka, proti náboženství vědu, proti bezmocné pasivitě revoluční aktivitu, proti mystice materialismus, proti úniku ze skutečnosti zdravý cit pro realitu v její typičnosti, proti trpnému čekání na smrt oslavu nezničitelného života, proti nesrozumitelnosti řeč jasnou lidu a proti falešné apolitičnosti socialistické uvědomění básníků.

Není účelem této stati analyzovat do všech podrobností básnickou osobnost Jiřího Ortena; není toho dnes ani třeba. Je jen pokusem na ně-

kolika jejích charakteristických rysech dokázat neplatnost předúnorových soudů, vyznívajících v tom smyslu, že Ortenovo dílo bude stále hlouběji pronikat „k lidským zástupům stále čtenějším a chápavějším“ (V. Černý). Nic takového nemůže nastat, neboť společenská situace se od dob Ortenových radikálně změnila a s ní i požadavky kladené na literaturu. Tato nabubřelá slova usvědčují jen ty, kdo z torza nedozrálého básnického díla, zatěžkaného vším rmutem temných let, a z tragiky jeho předčasné smrti chtěli postavit falešný ukazovatel cesty, aby zavedli naši poezii – a nejen ji – do bahna reakční dekadence.

Tedy svědectvím vlčí doby je nám dnes Ortenovo básnické dílo, svědectvím obzvláště otřásajícím, že bylo dáno je vyzpívat jinochovi, ale jen svědectvím, nikdy ne východiskem. Nasáкло příliš barvami soumraku české buržoazie a nesnese světla naší budoucnosti.

(1950)

PROTI BURŽOAZNÍ LITERÁRNÍ „VĚDĚ“ ARNE NOVÁKA

František Buriánek

České literární historii je dán velký a čestný úkol ve výstavbě socialistické společnosti a socialistické kultury. Má zhodnotit kulturní dědictví v oblasti české literatury, přehodnotit významné a velké zjevy a díla naší klasické literatury, ukázat živé, demokratické a vlastenecké tradice české literatury, postihnout zákonitost jejího vývoje a sepnout odkaz minulosti se současnou tvorbou literární, která v duchu socialistického realismu aktivně a přímo pomáhá výstavbě socialismu.

Česká literární historie splní tento úkol, jestliže se opře o marx-leninský názor na umění, o sovětskou literární vědu a jestliže bude plně čerpat z vykonané už práce našich nejlepších vědců a kritiků, kteří už dávno bojovali za ideovost, lidovost a realismus, především Z. Nejedlé-